



Briselē, 2023. gada 30. jūnijā
(OR. en)

11154/23

ECOFIN 678
UEM 212
SOC 503
EMPL 354
COMPET 698
ENV 777
EDUC 290
RECH 322
ENER 413
JAI 925
GENDER 154
ANTIDISCRIM 148
JEUN 192
SAN 429

PIEZĪME

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsēkretariāts
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
lepr. dok. Nr.:	9848/1/23 REV 1
K-jas dok. Nr.:	COM(2023) 622 final
Temats:	PADOMES IETEIKUMS par Portugāles 2023. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Portugāles 2023. gada stabilitātes programmu

Pielikumā ir pievienots minētais Padomes ieteikuma projekts, kas apspriests Padomē un Eiropadomē, pamatojoties uz Komisijas Ieteikumu COM(2023) 622 final.

PADOMES IETEIKUMS

(... gada ...)

par Portugāles 2023. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Portugāles 2023. gada stabilitātes programmu

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. panta 2. punktu un 148. panta 4. punktu,

ņemot vērā Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 (1997. gada 7. jūlijs) par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu ¹ un jo īpaši tās 5. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1176/2011 (2011. gada 16. novembris) par to, kā novērst un koriģēt makroekonomisko nelīdzsvarotību ², un jo īpaši tās 6. panta 1. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta rezolūcijas,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu,

¹ OV L 209, 2.8.1997., 1. lpp.

² OV L 306, 23.11.2011., 25. lpp.

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Sociālās aizsardzības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

tā kā:

- (1) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241³, ar ko tika izveidots Atveseļošanas un noturības mehānisms ("mehānisms"), stājās spēkā 2021. gada 19. februārī. Mehānisms nodrošina finansiālu atbalstu dalībvalstīm reformu un investīciju īstenošanai, tādējādi radot Savienības finansētu fiskālo stimulu. Atbilstīgi Eiropas pusgada prioritātēm mehānisms sekmē ekonomikas un iekļaujošu atveseļošanu un ilgtspējīgu un izaugsmi veicinošu reformu un investīciju īstenošanu, jo īpaši reformas un investīcijas zaļās un digitālās pārkārtošanās veicināšanai un dalībvalstu tautsaimniecību noturības stiprināšanai. Tas arī palīdz stiprināt publiskās finanses un veicināt izaugsmi un darbvietu radīšanu vidējā termiņā un ilgtermiņā, uzlabot teritoriālo kohēziju Savienībā un atbalstīt Eiropas sociālo tiesību pīlāra turpmāko īstenošanu. Saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 11. panta 2. punktu 2022. gada 30. jūnijā tika atjaunināta katrai dalībvalstij paredzētā maksimālā finanšu iemaksa no mehānisma.

³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu (OV L 57, 18.2.2021., 17. lpp.).

- (2) Komisija 2022. gada 22. novembrī pieņēma 2023. gada ilgtspējīgas izaugsmes pētījumu, tādējādi uzsākot 2023. gada Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadu. Eiropadome 2023. gada 23. martā apstiprināja 2023. gada ilgtspējīgas izaugsmes pētījumā izvirzītās prioritātes, kuras ir vērstas uz konkurētspējīgas ilgtspējas četrām dimensijām. Komisija 2022. gada 22. novembrī uz Regulas (ES) Nr. 1176/2011 pamata pieņēma arī 2023. gada brīdināšanas mehānisma ziņojumu, kurā tā norādīja Portugāli kā vienu no dalībvalstīm, kuras var skart vai apdraudēt nelīdzsvarotība. Attiecīgi būtu jāizstrādā padziļināts pārskats. Tajā pašā dienā Komisija pieņēma arī atzinumu par Portugāles 2023. gada budžeta plāna projektu. Komisija pieņēma arī ieteikumu Padomes ieteikumam par eurozonas ekonomikas politiku un priekšlikumu attiecībā uz 2023. gada vienoto nodarbinātības ziņojumu, kurā analizēta nodarbinātības pamatnostādņu un Eiropas sociālo tiesību pīlāra principu īstenošana. Ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku ⁴ ("2023. gada ieteikums par eurozonu") Padome pieņēma 2023. gada 16. maijā un Vienoto nodarbinātības ziņojumu – 2023. gada 13. martā.

⁴ Padomes Ieteikums (2023. gada 16. maijs) par eurozonas ekonomikas politiku (OV C 180, 23.5.2023., 1. lpp.).

- (3) Lai gan Savienības valstu tautsaimniecības demonstrē ievērojamu noturību, ģeopolitiskajam kontekstam joprojām ir negatīva ietekme. Tā kā Savienība nelokāmi solidarizējas ar Ukrainu, Savienības ekonomikas un sociālās politikas programma ir vērsta uz to, lai īstermiņā mazinātu enerģētikas krīzes negatīvo ietekmi gan uz mazaizsargātām mājsaimniecībām, gan uzņēmumiem un lai turpinātu centienus īstenot zaļo un digitālo pārkārtošanos, atbalstītu ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi, aizsargātu makroekonomikas stabilitāti un palielinātu noturību vidējā termiņā. Tajā liela uzmanība ir pievērsta arī Savienības konkurētspējas un produktivitātes palielināšanai.
- (4) Komisija 2023. gada 1. februārī nāca klajā ar paziņojumu "Zaļā kursa industriālais plāns neto nulles emisiju laikmetam" ("Zaļā kursa industriālais plāns"). Zaļā kursa industriālā plāna mērķis ir uzlabot Savienības neto nulles emisiju industrijas konkurētspēju un atbalstīt ātru pārkārtošanos uz klimatneitralitāti. Tas papildina Eiropas zaļā kursa un *REPowerEU* ietvaros īstenotos centienus. Tā mērķis ir arī veicināt labvēlīgākus apstākļus tādu neto nulles emisiju tehnoloģiju un produktu Savienības ražošanas jaudas izvēršanai, kas vajadzīgi Savienības vērienīgo klimatisko mērķrādītāju sasniegšanai, un nodrošināt piekļuvi attiecīgām kritiski svarīgām izejvielām, tostarp, diversificējot piegādes avotus, pienācīgi izmantojot ģeoloģiskos resursus dalībvalstīs un maksimāli palielinot izejvielu reciklēšanu. Zaļā kursa industriālā plāna pamatā ir četri pīlāri: prognozējama un vienkāršota normatīvā vide, ātrāka piekļuve finansējumam, prasmju pilnveidošana un atvērta tirdzniecība noturīgām piegādes ķēdēm. Komisija 2023. gada 16. martā nāca klajā ar papildu paziņojumu "ES ilgtermiņa konkurētspēja: skatījums pēc 2030. gada", kas strukturēts atbilstoši deviņiem savstarpēji pastiprinošiem virzītājspēkiem ar mērķi strādāt, lai panāktu izaugsmi veicinošu tiesisko regulējumu. Paziņojumā ir noteiktas politikas prioritātes, kuru mērķis ir aktīvi nodrošināt strukturālus uzlabojumus, mērķtiecīgas investīcijas un regulatīvus pasākumus Savienības un tās dalībvalstu ilgtermiņa konkurētspējai. Turpmāk sniegtie ieteikumi palīdz īstenot minētās prioritātes.

- (5) 2023. gadā Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgada norises turpinās atbilstoši mehānisma īstenošanai. Lai īstenotu Eiropas pusgada politikas prioritātes, joprojām ir svarīgi pilnībā īstenot atveseļošanas un noturības plānus, jo ar šiem plāniem ir paredzēts izpildīt visus iepriekšējos gados konkrētām valstīm adresētos attiecīgos ieteikumus vai arī to būtisku daļu. Konkrētām valstīm adresētie 2019., 2020. un 2022. gada ieteikumi joprojām ir vienlīdz svarīgi attiecībā uz atveseļošanas un noturības plāniem, kas pārskatīti, atjaunināti vai grozīti saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 14., 18. un 21. pantu.
- (6) 2023. gada 27. februārī pieņemtās Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2023/435⁵ ("*REPowerEU* regula") mērķis ir ātri izbeigt Savienības atkarību no Krievijas fosilās degvielas importa. Tas veicinās enerģētisko drošību un Savienības energoapgādes dažādošanu, vienlaikus palielinot atjaunīgo energoresursu izmantošanu, enerģijas uzkrāšanas iespējas un energoefektivitāti. *REPowerEU* regula sniedz iespēju dalībvalstīm savos nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos pievienot jaunu *REPowerEU* nodaļu, lai tiktu finansētas galvenās reformas un investīcijas, kas palīdzēs sasniegt *REPowerEU* mērķus. Minētās reformas un investīcijas arī palīdzēs uzlabot Savienības neto nulles emisiju industrijas konkurētspēju, kā izklāstīts Zaļā kursa industriālajā plānā, un īstenot konkrētām valstīm saistībā ar enerģiju adresētos ieteikumus, kas dalībvalstīm sniegti 2022. gadā un attiecīgā gadījumā 2023. gadā. Ar *REPowerEU* regulu tiek ieviesta jauna neatmaksājama finansiālā atbalsta kategorija, kas darīta pieejama dalībvalstīm, lai tiktu finansētas jaunas ar enerģētiku saistītas reformas un investīcijas saskaņā ar to atveseļošanas un noturības plāniem.

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2023/435 (2023. gada 27. februāris), ar ko groza Regulu (ES) 2021/241 attiecībā uz *REPowerEU* nodaļām atveseļošanas un noturības plānos un groza Regulas (ES) Nr. 1303/2013, (ES) 2021/1060 un (ES) 2021/1755 un Direktīvu 2003/87/EK (OV L 63, 28.2.2023., 1. lpp.).

(7) Komisija 2023. gada 8. martā pieņēma paziņojumu, kurā sniegta fiskālās politikas norādes 2024. gadam ("2023. gada 8. marta paziņojums"). Tā mērķis ir atbalstīt dalībvalstis stabilitātes un konverģences programmu sagatavošanā un tādējādi stiprināt politikas koordināciju. Komisija atgādināja, ka Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējā izņēmuma klauzula 2023. gada beigās tiks deaktivēta. Komisija aicināja panākt, lai fiskālā politika 2023.–2024. gadā nodrošinātu parāda atmaksājamību vidējā termiņā un ilgtspējīgā veidā veicinātu potenciālu izaugsmi, un aicināja dalībvalstis savās 2023. gada stabilitātes un konverģences programmās izklāstīt, kā to fiskālie plāni nodrošinās Līgumā noteiktās atsaucēs vērtības 3 % no iekšzemes kopprodukta (IKP) ievērošanu un ticamu un nepārtrauktu parāda samazināšanu vai parāda saglabāšanu piesardzīgā līmenī vidējā termiņā. Komisija arī aicināja dalībvalstis pakāpeniski atteikties no valsts fiskālajiem pasākumiem, kas tika ieviesti, lai aizsargātu mājsaimniecības un uzņēmumus no enerģijas cenu satricinājuma, sākot ar vismazāk mērķorientētajiem pasākumiem. Tā norādīja, ka gadījumā, ja, atkārtoties ar enerģijas cenām saistītajam spiedienam, būtu nepieciešams pagarināt atbalsta pasākumu darbības laiku, šādiem dalībvalstu pasākumiem vajadzētu būt mērķorientētākiem, atbalstot tieši neaizsargātās mājsaimniecības un uzņēmumus. Komisija norādīja, ka fiskālie ieteikumi būtu izsakāmi skaitļos un diferencējami. Turklāt, kā ierosināts Komisijas 2022. gada 9. novembra paziņojumā par ES ekonomikas pārvaldības sistēmas reformas ievirzēm, fiskālie ieteikumi tiktu formulēti, pamatojoties uz neto primārajiem izdevumiem. Komisija ieteica visām dalībvalstīm turpināt aizsargāt valsts finansētās investīcijas un nodrošināt mehānisma un citu Savienības fondu efektīvu izmantošanu, jo īpaši, ņemot vērā zaļās un digitālās pārkārtošanās un noturības mērķus. Komisija norādīja, ka ierosinās Padomei 2024. gada pavasarī sākt uz budžeta deficītu balstītas pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras, pamatojoties uz izpildes datiem par 2023. gadu un ievērojot spēkā esošās tiesību normas.

- (8) Komisija 2023. gada 26. aprīlī nāca klajā ar tiesību aktu priekšlikumiem Savienības ekonomikas pārvaldības noteikumu visaptverošas reformas īstenošanai. To galvenais mērķis ir uzlabot valsts parāda atmaksājamību un ar reformu un investīciju palīdzību veicināt ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi visās dalībvalstīs. Komisijas priekšlikumu mērķis ir uzlabot valstu līdzatbildību, vienkāršot sistēmu un virzīties uz lielāku vidēja termiņa mērķi apvienojumā ar efektīvu un saskaņotāku izpildi. Saskaņā ar Padomes 2023. gada 14. marta secinājumiem par ievirzēm ES ekonomikas pārvaldības sistēmas reformai mērķis ir 2023. gadā pabeigt leģislatīvo darbu.
- (9) Portugāle savu atveseļošanas un noturības plānu saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 18. panta 1. punktu iesniedza Komisijai 2021. gada 22. aprīlī. Ievērojot Regulas (ES) 2021/241 19. pantu, Komisija novērtēja atveseļošanas un noturības plāna atbilstību, efektivitāti, lietderīgumu un saskanīgumu saskaņā ar minētās regulas V pielikumā izklāstītajām novērtēšanas vadlīnijām. Padome 2021. gada 13. jūlijā pieņēma Īstenošanas lēmumu par Portugāles atveseļošanas un noturības plāna novērtējuma apstiprināšanu⁶. Maksājuma daļas tiek darītas pieejamas ar nosacījumu, ka Komisija saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 24. panta 5. punktu ir pieņēmusi lēmumu, kurā konstatēts, ka Portugāle ir apmierinoši izpildījusi attiecīgos atskaites punktus un mērķrādītājus, kas bija noteikti Padomes īstenošanas lēmumā. Apmierinoša izpilde nozīmē arī to, ka nav bijis regresa attiecībā uz iepriekšējo atskaites punktu un mērķrādītāju sasniegšanu.
- (10) Portugāle 2023. gada 29. aprīlī iesniedza savu 2023. gada valsts reformu programmu un 2023. gada 29. aprīlī – 2023. gada stabilitātes programmu atbilstoši Regulas (EK) Nr. 1466/97 4. panta 1. punktam. Lai ņemtu vērā abu programmu savstarpējo saistību, tās izvērtētas vienlaikus. Saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 27. pantu 2023. gada valsts reformu programma atspoguļo arī Portugāles pienākumu divreiz gadā ziņot par panākto progresu atveseļošanas un noturības plāna īstenošanā.

⁶ ST 10149/21; ST 10149/21 ADD 1; ST 10149/21 ADD 1 REV 1.

- (11) Komisija 2023. gada ziņojumu par Portugāli publicēja 2023. gada 24. maijā. Tajā tika izvērtēts, kā Portugāle ir īstenojusi attiecīgos konkrētai valstij adresētos ieteikumus, ko Padome pieņēma laikposmā no 2019. līdz 2022. gadam, un kā Portugāle īsteno atveseļošanas un noturības plānu. Balstoties uz minēto analīzi, ziņojumā par valsti bija norādīti trūkumi attiecībā uz tādu problēmjaudājumu risināšanu, kuri nav ietverti vai ir tikai daļēji ietverti atveseļošanas un noturības plānā, kā arī jauni un nupat iezīmējušies problēmjaudājumi. Tajā bija arī novērtēts Portugāles progress Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanā un Savienības pamatmērķu sasniegšanā nodarbinātības, prasmju un nabadzības mazināšanas jomā, kā arī progress Apvienoto Nāciju Organizācijas ilgspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā.

- (12) Komisija saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1176/2011 5. pantu izstrādāja padziļinātu pārskatu par Portugāli un tā rezultātus publicēja 2023. gada 24. maijā. Komisija secināja, ka Portugālē pastāv makroekonomikas nelīdzsvarotība. Jo īpaši samazinās, bet joprojām pastāv neaizsargātība, kas saistīta ar lielu privātā sektora, valdības un ārējo parādu. Pēc īslaicīga pārtraukuma Covid-19 pandēmijas uzliesmojuma dēļ privātā sektora un valsts parāda attiecība 2021. gadā atkal samazinājās, un paredzams, ka, pateicoties ekonomikas izaugsmei, tā turpinās samazināties. Lai gan minētā parāda attiecība tagad ir zemāka par pirmspandēmijas līmeni, tā joprojām ir augsta. Arī nepārprotami negatīvā neto starptautisko investīciju pozīcija uzlabojās gan pirms, gan pēc Covid-19 pandēmijas, un tiek prognozēts, ka ārējās parādsaistības turpinās samazināties, ko veicinās pastāvīga ekonomikas izaugsme, neraugoties uz nelielu palēnināšanos 2023. gadā. Nelielais tekošā konta deficīts 2022. gadā nedaudz pasliktinājās, atspoguļojot enerģijas cenu pieaugumu, taču šo lejupejošo tendenci mazināja turpmāka strauja eksporta atveseļošanās, jo īpaši saistībā ar tūrisma eksportu. Nākotnē paredzams, ka pieņemtā enerģijas cenu turpmākā pazemināšanās un tūrisma eksporta turpmāka palielināšanās, kā arī pašreizējā politika energoefektivitātes un atjaunīgo energoresursu atbalstam līdzsvaros tekošo kontu un vēl vairāk palīdzēs koriģēt neto starptautisko investīciju pozīciju. Mājokļu cenas vairākus gadus ir ievērojami palielinājušās, savukārt ieņēmumus nenesošie aizdevumi turpinājuši samazināties no jau tā zemā līmeņa. Turpmāku neaizsargātības mazināšanos varētu kavēt ietekme, ko rada stingrāku finanšu nosacījumu ieviešana un ārējā vidē valdošā nenoteiktība, kā arī abu šo faktoru iespējamā ietekme uz ekonomikas izaugsmi. Politikas progress ir bijis labvēlīgs ar īpašu uzsvāru uz atveseļošanas un noturības plānu, un atveseļošanas un noturības plāna īstenošanas turpināšanai vajadzētu nodrošināt turpmākus uzlabojumus.
- (13) Saskaņā ar *Eurostat* validētajiem datiem Portugāles vispārējās valdības budžeta deficīts samazinājās no 2,9 % no IKP 2021. gadā līdz 0,4 % 2022. gadā, savukārt vispārējās valdības parāds samazinājās no 125,4 % no IKP 2021. gada beigās līdz 113,9 % 2022. gada beigās.

- (14) Vispārējās valdības bilanci ir ietekmējuši fiskālās politikas pasākumi, kas veikti, lai mazinātu enerģijas cenu pieauguma ekonomisko un sociālo ietekmi. Šādi fiskālās politikas ieņēmumus samazinoši pasākumi 2022. gadā cita starpā bija degvielas nodokļa vispārējs samazinājums un oglekļa nodokļa atjauninājuma iesaldēšana, kā paredzēts degvielas nodokļa regulējumā, savukārt šādi fiskālās politikas izdevumus palielinoši pasākumi cita starpā bija atbalsts vienreizēju maksājumu veidā, kas 2022. gada oktobrī izmaksāts dažādām iedzīvotāju grupām, piemēram, pensionāriem, darba ņēmējiem, bērniem un jauniešiem, vienreizēji maksājumi māsājniecībām ar zemiem ienākumiem, kuras ir visneaizsargātākās pret enerģijas cenu pieaugumu, un piešķirums valsts elektroenerģijas sistēmai elektroenerģijas tīkla tarifu samazināšanas nolūkā. Komisija lēš, ka minēto pasākumu neto budžeta izmaksas 2022. gadā atbildīs 2,0 % no IKP. Tajā pašā laikā ar Covid-19 krīzi saistītu pagaidu ārkārtas pasākumu aplēstās izmaksas samazinājās no 2,0 % 2021. gadā līdz 0,8 % no IKP 2022. gadā.
- (15) Padome 2021. gada 18. jūnijā ieteica Portugālei ⁷ 2022. gadā izmantot mehānismu, lai finansētu papildu investīcijas atveseļošanas atbalstam, vienlaikus īstenojot piesardzīgu fiskālo politiku. Turklāt Padome ieteica Portugālei saglabāt valsts finansētās investīcijas un ierobežot valsts finansēto kārtējo izdevumu pieaugumu.

⁷ Padomes Ieteikums (2021. gada 18. jūnijs), ar ko sniedz Padomes atzinumu par Portugāles 2021. gada stabilitātes programmu (OV C 304, 29.7.2021., 102. lpp.).

- (16) Saskaņā ar Komisijas aplēsēm fiskālā nostāja ⁸ 2022. gadā bija atbalstoša, proti, -1,5 % no IKP. Portugāle atbilstoši Padomes ieteikumam turpināja atbalstīt atvēršanu ar investīcijām, ko finansē no mehānisma. No mehānisma dotācijām un citiem Savienības fondiem finansētie izdevumi 2022. gadā sasniedza 1,2 % no IKP (1,7 % no IKP 2021. gadā). Minētais izdevumu samazinājums 2022. gadā bija saistīts ar mazākiem izdevumiem, ko finansēja no citiem Savienības fondiem, savukārt izdevumi, ko finansēja no mehānisma, laikposmā no 2021. līdz 2022. gadam palielinājās. Valsts finansētām investīcijām fiskālajā nostājā bija bremsējoša ietekme ⁹, kas atbilst 0,1 procentpunktam. Tāpēc Portugāle nesaglabāja valsts finansētās investīcijas, kas neatbilst Padomes ieteikumam. Vienlaikus valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu (atskaitot jaunus ieņēmumu pasākumus) pieaugumam bija ekspansīva ietekme uz fiskālo nostāju, kas atbilst 1,9 procentpunktiem. Minētā ievērojamā ekspansīvā ietekme ietvēra papildu ietekmi, ko radīja pasākumi, kas veikti enerģijas cenu pieauguma ekonomiskās un sociālās ietekmes mazināšanai (papildu neto budžeta izmaksas 2,0 % apmērā no IKP). Tādējādi Portugāle ir pietiekami ierobežojusi valsts finansēto kārtējo izdevumu pieaugumu.
- (17) 2023. gada stabilitātes programmas budžeta prognožu pamatā esošais makroekonomikas scenārijs par 2023. gadu ir piesardzīgs un par periodu pēc tam atbilst Komisijas 2023. gada pavasara prognozei. Valdība prognozē, ka reālais IKP 2023. gadā pieaugs par 1,8 % un 2024. gadā – par 2,0 %. Salīdzinājumam – Komisijas 2023. gada pavasara prognozē paredzēts lielāks reālā IKP pieaugums 2023. gadā (2,4 %) un nedaudz mazāks pieaugums 2024. gadā (1,8 %). Atšķirība ir skaidrojama ar lielāku neto eksporta pieauguma ietekmi Komisijas 2023. gada pavasara prognozē, savukārt valdība paredz lielāku investīciju pieaugumu gan 2023., gan 2024. gadā.

⁸ Fiskālā nostāja tiek mērīta, vadoties pēc izmaiņām primārajos izdevumos (atskaitot diskrecionāros ieņēmumu pasākumus), neierēķinot ar Covid-19 krīzi saistītos pagaidu ārkārtas pasākumus, taču ietverot no mehānisma un citu Savienības fondu neatmaksājama atbalsta (dotācijām) finansētos izdevumus, kas attiecināmi uz vidēja termiņa potenciālo izaugsmi. Sīkāku informāciju sk. fiskālās statistikas tabulu 1. izcēlumā.

⁹ Citiem valsts finansētajiem kapitālizdevumiem bijusi ekspansīva ietekme, kas atbilst 0,2 procentpunktiem no IKP.

- (18) Valdība savā 2023. gada stabilitātes programmā plāno, ka vispārējās valdības budžeta deficīts 2023. gadā arvien būs 0,4 % no IKP. Saskaņā ar 2023. gada stabilitātes programmu ir sagaidāms, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP samazināsies no 113,9 % 2022. gada beigās līdz 107,5 % 2023. gada beigās. Saskaņā ar Komisijas 2023. gada pavasara prognozi valdības budžeta deficīts 2023. gadā būs 0,1 % no IKP. Tas ir mazāks nekā 2023. gada stabilitātes programmas deficīta prognozē galvenokārt tāpēc, ka Komisijas 2023. gada pavasara prognozē prognozēti lielāki ieņēmumi, proti, gan no netiešajiem, gan no tiešajiem nodokļiem. Komisijas 2023. gada pavasara prognozē ir plānota zemāka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP, proti, 106,2 % 2023. gada beigās. Atšķirība galvenokārt ir saistīta ar Komisijas 2023. gada pavasara prognozē prognozēto labvēlīgāko parādu samazinošo izaugsmes un procentu likmju starpību.

(19) Sagaidāms, ka vispārējās valdības bilanci 2023. gadā joprojām ietekmēs fiskālās politikas pasākumi, kas veikti, lai mazinātu enerģijas cenu pieauguma ekonomisko un sociālo ietekmi. Tie ir no 2022. gada pagarinātie pasākumi, konkrēti, vienreizēji maksājumi mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem, kuras ir visneaizsargātākās pret enerģijas cenu pieaugumu, degvielas nodokļa vispārējs samazinājums un oglekļa nodokļa atjauninājuma iesaldēšana, kā paredzēts degvielas nodokļa regulējumā, kā arī pasākumi, par kuriem jau paziņots 2022. gadā, bet kuri ietekmē valsts bilanci 2023. gadā, piemēram, piešķirums ar mērķi atbalstīt pārejas režīmu uzņēmumu maksāto gāzes cenu stabilizēšanai, kurš ir spēkā visu gadu. Komisijas 2023. gada pavasara prognozē atbalsta pasākumu neto budžeta izmaksas tiek prognozētas 0,8 % apmērā no IKP 2023. gadā ¹⁰. Vairākums pasākumu 2023. gadā nešķiet vērsti uz visneaizsargātākajām mājsaimniecībām vai uzņēmumiem, un tajos nav pilnībā iestrādāts cenas signāls, kas rosinātu samazināt enerģijas patēriņu un palielināt energoefektivitāti. Rezultātā Komisijas 2023. gada pavasara prognozē tiek lēsts, ka mērķtiecīgo atbalsta pasākumu summa, kas jāņem vērā novērtējumā par atbilstību Padomes 2022. gada 12. jūlija ieteikumam ¹¹, veidos 0,3 % no IKP 2023. gadā (salīdzinājumā ar 1 % no IKP 2022. gadā). Visbeidzot, paredzams, ka vispārējās valdības bilanci 2023. gadā labvēlīgi ietekmēs ar Covid-19 krīzi saistītu pagaidu ārkārtas pasākumu pakāpeniska izbeigšana, kas pēc aplēsēm veido 0,8 % no IKP.

¹⁰ Šis skaitlis atspoguļo šo pasākumu gada budžeta izmaksu līmeni, ietverot kārtējos ieņēmumus un izdevumus, kā arī – attiecīgā gadījumā – kapitālizdevumu pasākumus.

¹¹ Padomes Ieteikums (2022. gada 12. jūlijs) par Portugāles valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Portugāles 2022. gada stabilitātes programmu (OV C 334, 1.9.2022., 181. lpp.).

- (20) Padome savā 2022. gada 12. jūlija ieteikumā ieteica Portugālei nodrošināt, ka 2023. gadā tiek īstenota piesardzīga fiskālā politika, jo īpaši, ierobežojot valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu pieaugumu, lai tas nepārsniegtu vidēja termiņa potenciālās izlaides pieaugumu ¹², ņemot vērā to, ka turpinās pagaidu un mērķorientēta atbalsta sniegšana pret enerģijas cenu kāpumu visneaizsargātākajām mājsaimniecībām un uzņēmumiem, kā arī personām, kas bēg no Ukrainas. Vienlaikus Portugālei tika ieteikts būt gatavai kārtējos izdevumus pielāgot mainīgajai situācijai. Portugālei tika arī ieteikts palielināt publiskās investīcijas, kas sekmētu zaļo un digitālo pārkārtošanos un enerģētisko drošību, ņemot vērā *REPowerEU* iniciatīvu, tostarp, izmantojot mehānismu un citus Savienības fondus.

¹² Pamatojoties uz Komisijas 2023. gada pavasara prognozi, Portugāles potenciālās izlaides pieauguma aplēse vidējā termiņā (10 gadu vidējais rādītājs) ir 7,6 % nominālā izteiksmē.

(21) Saskaņā ar Komisijas 2023. gada pavasara prognozi fiskālā nostāja 2023. gadā, ņemot vērā augsto inflāciju, būs ekspansīva (-0,7 % no IKP). Fiskālā nostāja 2022. gadā bija ekspansīva (-1,5 % no IKP). Prognozēts, ka valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu (atskaitot diskrecionāros ieņēmumu pasākumus) pieaugumam 2023. gadā uz fiskālo nostāju būs bremsējoša ietekme, kas atbilst 0,3 procentpunktiem. Prognozētais valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu pieaugums tādēļ atbilst Padomes 2022. gada 12. jūlija ieteikumam. Prognozētā valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu bremsējošā ietekme būtībā ir saistīta ar samazinātajām to (uz konkrētiem mērķiem vērsto un nevērsto) atbalsta pasākumu izmaksām mājsaimniecībām un uzņēmumiem, kas veikti, reaģējot uz enerģijas cenu pieaugumu (par 1,1 procentpunktu no IKP). Valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu (atskaitot jaunus ieņēmumu pasākumus) pieaugumu galvenokārt nosaka pastāvīgais spiediens uz valsts kārtējiem izdevumiem, ieskaitot publiskā sektora algas un pensijas, ko jo īpaši izraisa pastāvīgs publiskā sektora algu pieaugums un diskrecionārs pensiju pieaugums. Tiek prognozēts, ka no mehānisma dotācijām un no citiem Savienības fondiem finansētie izdevumi 2023. gadā sasniegs 2,2 % no IKP, savukārt valsts finansētajām investīcijām būs ekspansīva ietekme uz fiskālo nostāju 0,3 procentpunktu apmērā ¹³. Tāpēc Portugāle plāno finansēt investīcijas, izmantojot mehānismu un citus Savienības fondus, un paredzams, ka tiks saglabātas valsts finansētās investīcijas ¹⁴. Tā plāno finansēt publiskās investīcijas zaļās un digitālās pārkārtošanās un enerģētiskās drošības jomā, tostarp, izmantojot rūpniecības dekarbonizācijas projektus, atjaunīgā ūdeņraža un citu atjaunīgo gāzu ražošanu, un skolu digitalizācijā, ko daļēji finansē no mehānisma un citiem Savienības fondiem.

¹³ Tiek prognozēts, ka citiem valsts finansētajiem kapitālizdevumiem būs bremsējoša ietekme, kas atbilst 0,3 procentpunktiem no IKP, ko jo īpaši veicinās aplēstais kapitāla pārvedumu samazinājums valsts uzņēmumiem 2023. gadā.

¹⁴ No Atvēršanas un noturības mehānisma dotācijām un citiem Savienības fondiem finansētie izdevumi 2023. gadā sasniedza 2,2 % no IKP, savukārt valsts finansētajām investīcijām uz fiskālo nostāju bija ekspansīva ietekme, kas atbilst 0,3 procentpunktiem. Prognozēts, ka citiem valsts finansētajiem kapitālizdevumiem būs ekspansīva ietekme, kas atbilst 0,1 procentpunktam no IKP.

- (22) Saskaņā ar 2023. gada stabilitātes programmu paredzams, ka vispārējās valdības budžeta deficīts samazināsies, 2024. gadā sasniedzot 0,2 % no IKP. Samazinājums 2024. gadā galvenokārt atspoguļo plānoto kārtējo izdevumu ierobežošanu, jo īpaši attiecībā uz starppatēriņu, darba ņēmēju atalgojumu un subsīdijām, kā arī noturīgu pieaugumu ieņēmumu daļā. Saskaņā ar 2023. gada stabilitātes programmu paredzams, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP samazināsies, 2024. gada beigās sasniedzot 103,0 %. Pamatojoties uz prognozes termiņa datumā zināmajiem politikas pasākumiem, Komisijas 2023. gada pavasara prognozē paredzēts, ka valdības budžeta deficīts 2024. gadā būs 0,1 % no IKP. Tas ir nedaudz mazāks nekā 2023. gada stabilitātes programmā prognozētais deficīts galvenokārt saistībā ar Komisijas 2023. gada pavasara prognozē paredzētu straujāku ieņēmumu pieaugumu, jo īpaši nodokļu jomā. Komisijas 2023. gada pavasara prognozē ir plānota līdzīga vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP, proti, 103,1 % 2024. gada beigās.
- (23) 2023. gada stabilitātes programmā nav iekļauta informācija par enerģētikas atbalsta pasākumu pakāpenisku izbeigšanu 2024. gadā. Komisija šobrīd pieņem, ka 2024. gadā enerģētikas atbalsta pasākumi tiks pilnībā izbeigti. Tam pamatā ir pieņēmums, ka enerģijas cenas nepalielināsies no jauna.

- (24) Regula (EK) Nr. 1466/97 aicina katru gadu uzlabot strukturālo budžeta bilanci vidēja termiņa budžeta mērķa virzienā, par kritēriju nosakot 0,5 % no IKP ¹⁵. Ņemot vērā fiskālās ilgtspējas apsvērumus, saskaņā ar Komisijas aplēsēm būtu atbilstīgi 2024. gadā uzlabot strukturālo bilanci vismaz par 0,3 % no IKP. Lai nodrošinātu šādu uzlabojumu un saskaņā ar Komisijas metodoloģiju, neto valsts finansēto primāro izdevumu ¹⁶ pieaugumam 2024. gadā nevajadzētu pārsniegt 1,8 %, kā atspoguļots šajā ieteikumā. Tajā pašā laikā atlikušie enerģētikas atbalsta pasākumi (ko Komisija pašlaik lēš 0,8 % apmērā no IKP 2023. gadā) 2023. gadā būtu pakāpeniski jāizbeidz, ja enerģijas tirgus attīstība to ļauj un sākot ar vismazāk mērķorientētajiem pasākumiem, un saistītie ietaupījumi būtu jāizmanto, lai samazinātu valdības budžeta deficītu.
- (25) Pieņemot, ka politika netiks mainīta, Komisijas 2023. gada pavasara prognozē paredzēts, ka neto valsts finansētie primārie izdevumi 2024. gadā pieaugs par 2,8 %, kas pārsniedz ieteikto pieauguma tempu. Komisijas 2023. gada pavasara prognozē paredzētā korekcija ir mazāka nekā ietaupījumi no enerģētikas atbalsta pasākumu pilnīgas izbeigšanas. Tas ir saistīts ar pasākumiem, kuru ietekmē saskaņā ar prognozi pastāvīgi pieaugs izdevumi, un ar ieņēmumus samazinošām iedzīvotāju ienākuma nodokļa reformām.

¹⁵ Regulas (EK) Nr. 1466/97 5. pantā arī prasīts veikt korekciju vairāk nekā 0,5 % apmērā no IKP tām dalībvalstīm, kuru valsts parāds pārsniedz 60 % no IKP vai kurās ir izteiktāki parāda atmaksājamības riski.

¹⁶ Neto primāros izdevumus definē kā valsts finansētos izdevumus, atskaitot diskrecionāros ieņēmumu pasākumus un izņemot procentu izdevumus un cikliskā bezdarba izdevumus.

- (26) Saskaņā ar 2023. gada stabilitātes programmu sagaidāms, ka valdības investīcijas palielināsies no 3,2 % no IKP 2023. gadā līdz 3,4 % no IKP 2024. gadā. Lielākas investīcijas atspoguļo lielākas valsts finansētās investīcijas un investīcijas, ko finansē Savienība, konkrēti, izmantojot mehānismu. 2023. gada stabilitātes programmā ir minētas reformas un investīcijas, kas, paredzams, veicinās fiskālo ilgtspēju un ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi. Minētās reformas un investīcijas ietver pasākumus, kuru mērķis ir modernizēt un vienkāršot publisko finanšu pārvaldību, kā arī modernizēt publisko finanšu pārvaldības informācijas sistēmas, piemēram, vispārējās valdības budžeta un finanšu izpildes uzraudzības modeļa izstrādi, valsts grāmatvedības struktūras darbības uzsākšanu, kā arī programmu budžeta plānošanas un izdevumu pārskatīšanas integrēšanu parastajā budžeta procesā, kas ir daļa no atveseļošanas un noturības plāna.

(27) 2023. gada stabilitātes programmā ir izklāstīta vidēja termiņa fiskālā virzība līdz 2027. gadam. Saskaņā ar 2023. gada stabilitātes programmu tiek prognozēts, ka vispārējās valdības budžeta deficīts pakāpeniski samazināsies līdz 0,1 % no IKP 2025. gadā, sasniegs līdzsvarotu budžeta stāvokli 2026. gadā un vēlāk, 2027. gadā, sasniegs nelielu pārpalikumu 0,1 % apmērā no IKP. Tādējādi tiek plānots, ka vispārējās valdības budžeta deficīts saglabāsies zem 3 % no IKP visā programmas aptvertajā laikā. Saskaņā ar 2023. gada stabilitātes programmu sagaidāms, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP samazināsies no 103,0 % 2024. gada beigās līdz 92,0 % 2027. gada beigās. Izaugsmei labvēlīgāka publisko finanšu struktūra gan valsts budžeta ieņēmumu, gan izdevumu daļā stiprinātu Portugāles fiskālo ilgtspēju ilgtermiņā un vienlaikus uzlabotu uzņēmējdarbības vidi, kā arī veicinātu ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi. Portugāles nodokļu sistēmā plaši izmanto nodokļu atvieglojumus, un vairāk nekā 500 nodokļu atvieglojumu ir paredzēti vairāk nekā 60 juridiskos dokumentos. Tas palielina sistēmas sarežģītību un mazina tās pārredzamību, vienlaikus radot ieņēmumu zaudējumus. Pašreizējo nodokļu atvieglojumu izmaksu efektivitātei būtu lietderīgi tās sistemātiski uzraudzīt un novērtēt, kas ļautu veikt būtiskus uzlabojumus šajā jomā. Turklāt uzņēmumu ienākuma nodokļa sistēmu sarežģī valsts un pašvaldību piemaksas, un tas rada papildu slogu gan nodokļu administrācijai, gan uzņēmumiem. Portugāles ieņēmumu pārvaldības efektivitāti varētu stiprināt, veicinot brīvprātīgu saistību izpildi, vienlaikus palīdzot samazināt izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un krāpšanu nodokļu jomā. Nodokļu iekasēšanas administratīvās izmaksas ir augstas un pēdējos gados ir vēl vairāk palielinājušās (par aptuveni 5 % laikposmā no 2018. līdz 2020. gadam). Vienlaikus šķiet, ka Portugālē nodokļu nomaksas laiks ir ilgāks nekā citās dalībvalstīs. Jau tā lielie neiekasēto nodokļu parādi turpināja palielināties (līdz 2020. gada beigām tie bija 45,9 % no kopējiem ieņēmumiem, kas ievērojami pārsniedza Savienības vidējo rādītāju).

(28) Portugāles sociālās aizsardzības sistēmā paredzēto pabalstu spēja mazināt nabadzību ir vāja, un 2021. gadā tā vēl vairāk pasliktinājās, savukārt nabadzības riskam pakļauto cilvēku īpatsvara attīstība bijusi viena no sliktākajām Savienībā (palielinājums par 2,4 procentpunktiem), ņemot vērā vispārējo stabilitāti lielākajā daļā dalībvalstu. Minimālo ienākumu adekvātums joprojām ir zems un krietni zem nabadzības sliekšņa. Šādi skaitļi liek uzdot jautājumus par Portugāles spēju sasniegt Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānā noteiktos nabadzības samazināšanas mērķus. Tajā pašā laikā sociālās aizsardzības sistēma joprojām ir sarežģīta, jo dažādu veidu sociālie pabalsti, šķiet, kalpo līdzīgiem mērķiem. No tā izrietošās sarežģītības un sadrumstalotības rezultātā apguves rādītāji ir salīdzinoši zemi un uzmanība netiek efektīvi vērsta uz cilvēkiem, kuriem tā vajadzīga visvairāk, un tas mazina sociālo pabalstu segumu un, visbeidzot, adekvātumu. Pašreizējo pabalstu vienkāršošana un valsts stratēģijas cīņai pret nabadzību savlaicīga īstenošana palielinās Portugāles spēju risināt turpmākas sociālas problēmas.

(29) Saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 19. panta 3. punkta b) apakšpunktu un minētās regulas V pielikuma 2.2. kritēriju, atveseļošanas un noturības plānā ir ietverts plašs savstarpēji pastipriņošu reformu un investīciju kopums, ko paredzēts īstenot līdz 2026. gadam. Portugāles atveseļošanas un noturības plāns tiek īstenots, lai gan pastāv zināmas kavēšanās risks. Portugāle iesniedza divus maksājuma pieprasījumus, kuri atbilst atveseļošanas un noturības plānā ietvertajiem 58 atskaites punktiem un mērķrādītājiem un kuru rezultātā tika izmaksāti kopumā 2,98 miljoni EUR. Portugāles atveseļošanas un noturības plāns ir vērienīgs un sarežģīts. Lai samazinātu kavējumu risku, ir ļoti svarīgi plānu stingri pārvaldīt un pastāvīgi uzraudzīt. Jaunās *REPowerEU* nodaļas ātra iekļaušana atveseļošanas un noturības plānā sniegs iespēju finansēt papildu reformas un investīcijas, lai atbalstītu Portugāles stratēģiskos mērķus enerģētikas un zaļās pārkārtošanās jomā. Lai nodrošinātu atveseļošanas un noturības plāna, kā arī citas, ārpus minētā plāna tvēruma esošas ekonomikas un nodarbinātības politikas sekmīgu īstenošanu un rezultātā panāktu plašu līdzatbildību par politikas programmu kopumā, joprojām ir svarīgi sistemātiski un efektīvi iesaistīt vietējās un reģionālās iestādes, sociālos partnerus un citas attiecīgās ieinteresētās personas. 2023. gada 26. maijā Portugāle iesniedza grozījumu savā plānā, iekļaujot jaunus pasākumus, ieskaitot *REPowerEU* nodaļu, un ņemot vērā palielināto maksimālo finanšu iemaksu ¹⁷. Portugāle saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 14. panta 6. punktu iesniedza arī lūgumu pēc papildu aizdevuma atbalsta no mehānisma.

¹⁷ Atbilstoši Regulas (ES) 2021/241 11. panta 2. punktam Portugālei 2022. gada 30. jūnijā tika atjaunināta maksimālā finanšu iemaksa, kas sasniedza 15,5 miljardus EUR dotāciju veidā.

- (30) Komisija visus Portugāles kohēzijas politikas plānošanas dokumentus apstiprināja 2022. gadā. Kohēzijas politikas programmu ātra īstenošana papildināmībā un sinerģijā ar atveseļošanas un noturības plānu, tostarp *REPowerEU* nodaļu, ir būtiska zaļās un digitālās pārkārtošanās īstenošanai, ekonomikas un sociālās noturības palielināšanai un līdzsvarotas teritoriālās attīstības panākšanai Portugālē.
- (31) Papildus ekonomiskajiem un sociālajiem problēmjaudājumiem, kuru risināšana paredzēta atveseļošanas un noturības plānā un kohēzijas politikas programmās, Portugālē ir vairāki papildu problēmjaudājumi, kas saistīti ar aprites ekonomiku, enerģētiku un zaļo pārkārtošanos.
- (32) Portugāle ir krietni zem Savienības vidējā līmeņa attiecībā uz progresu virzībā uz aprites ekonomiku, resursu produktivitāti rūpniecībā un atkritumu apsaimniekošanas rādītājiem, ar ievērojamām reģionālām atšķirībām. Vidējais reciklēšanas rādītājs pašvaldībās ir īpaši zems (30,5 % 2021. gadā, kas ir tālu no Savienības mērķa, proti, 50 % līdz 2020. gadam), un tas atšķiras dažādos reģionos. Lai sasniegtu nākamajai desmitgadei noteiktos Savienības mērķus, ieskaitot mērķi līdz 2025. gadam panākt, ka 55 % sadzīves atkritumu tiek reciklēti, būs jāpieliek ievērojamas pūles. Ir vajadzīgi uzlabojumi, lai atbilstoši atkritumu apsaimniekošanas hierarhijas vēlamākajiem risinājumiem palielinātu atkritumu rašanās novēršanu, atkritumu minimizēšanu, šķirošanu, atkalizmantošanu un reciklēšanu, tādējādi novēršot atkritumu nonākšanu poligonos un incinerācijas stacijās, un lai modernizētu atkritumu reciklēšanas un apstrādes iekārtas. Piemēri tam, kā vislabāk sasniegt minētos mērķus, ir atkritumu apglabāšanas un sadedzināšanas maksas palielināšana, atkritumu nodokļa ieviešana un nodevu palielināšana pašvaldībām, kuras nerasniedz pārstrādes mērķus. Turklāt procesu varētu paātrināt, paplašinot atkritumu dalītu savākšanu un turpinot attīstīt tādas shēmas kā "maksā, kad izmet", "atpakaļnodošana ar depozītu" un ražotāja paplašināta atbildība.

(33) Lai gan ir panākts progress, tostarp saistībā ar enerģētikas krīzi, Portugāle joprojām ir ļoti atkarīga no importētām fosilajām degvielām, un 2021. gadā nafta un gāze veidoja attiecīgi 45 % un 23 % no tās energoresursu struktūras. Turklāt Portugāles lielā atkarība no gāzes elektroenerģijas ražošanā apdraud piegādes drošību, jo īpaši, ņemot vērā hidroenerģijas nepietiekamību biežāka sausuma dēļ. Lai paātrinātu dekarbonizācijas centienus, varētu turpināt īstenot vairākus pasākumus, kas balstās ne tikai uz reformām un investīcijām, kuras ir daļa no Portugāles atveseļošanas un noturības plāna. Lai paātrinātu atjaunīgās enerģijas izmantošanu, Portugālei būtu jāturpina pagājušajā gadā panāktais progress atļauju piešķiršanas procedūru racionalizēšanā, jo īpaši, palielinot atbildīgo pārvaldes iestāžu spējas, palielinot atjaunīgo energoresursu enerģijas ražošanas digitalizāciju un ieviešot labvēlīgākus telpiskās plānošanas noteikumus attiecībā uz atkrastes vēja enerģiju, kuras potenciāls joprojām netiek pietiekami izmantots. Lietderīga būtu arī turpmāka rīcība, kas veicinātu pašpatēriņu, ieskaitot saules enerģiju uz jumtiem, un atjaunīgās enerģijas energokopienas. Atjaunīgās enerģijas energokopienų skaits Portugālē pieaug, tomēr tas joprojām ir neliels, un ir iespējas atvieglot to licencēšanu un izveidot stimulu shēmas.

(34) Tā kā tiek integrēts vairāk atjaunīgo energoresursu, būtiska nozīme būs turpmākām investīcijām uzkrāšanas un tīkla jaudas palielināšanā, lai nodrošinātu elektrotīkla līdzsvaru. Portugāle varētu iegūt no elektrotīklu starpsavienojumu stiprināšanas, jo starpsavienojumu līmenis ar Spāniju joprojām ir zems salīdzinājumā ar 2030. gada mērķrādītājiem. Pārvades un sadales sistēmas stāvokli varētu uzlabot, stiprinot iekšējo tīklu, veicot papildu investīcijas elektroenerģijas uzkrāšanā un turpinot tīkla digitalizāciju. Salīdzinoši zemais viedo skaitītāju izmantošanas līmenis kavē decentralizētas atjaunīgās enerģijas ražošanas sistēmas attīstību. Lai novērstu lielo atkarību no fosilās degvielas ēkās un samazinātu enerģijas patēriņu, Portugālei jāpaātrina energoefektivitātes centieni papildus tiem, kas noteikti Portugāles atveseļošanas un noturības plānā un kohēzijas politikas programmās. Arī citiem pasākumiem būtu jāpalīdz risināt problēmu saistībā ar enerģētiskās nabadzības skarto Portugāles iedzīvotāju lielo īpatsvaru. Pastiprinot centienus veicināt ēku pilnīgu renovāciju, tai skaitā sniedzot tehnisko palīdzību pieteikumu iesniedzējiem, varētu paātrināt renovācijas projektu pieņemšanu. Turklāt Portugālei ieguvums varētu būt stingrāka finanšu shēmu sistēma, kas palīdzētu piesaistīt privātās investīcijas energoefektīvai renovācijai. Tādējādi Portugāle varētu novirzīt vairāk uz dotācijām balstītu resursu mājsaimniecībām, kurām tas ir vajadzīgs. Dabasgāzes patēriņš Portugālē laikposmā no 2022. gada augusta līdz 2023. gada martam samazinājās par 16 % salīdzinājumā ar vidējo gāzes patēriņu tajā pašā periodā iepriekšējos piecos gados, pārsniedzot samazinājuma mērķrādītāju 15 %, kas noteikts Padomes Regulā (ES) 2022/1369¹⁸. Portugāle varētu turpināt centienus uz laiku samazināt gāzes pieprasījumu līdz 2024. gada 31. martam saskaņā ar Padomes Regulu (ES) 2023/706¹⁹.

¹⁸ Padomes Regula (ES) 2022/1369 (2022. gada 5. augusts) par koordinētiem gāzes pieprasījuma samazināšanas pasākumiem (OV L 206, 8.8.2022., 1. lpp.).

¹⁹ Padomes Regula (ES) 2023/706 (2023. gada 30. marts), ar ko groza Regulu (ES) 2022/1369 attiecībā uz pieprasījuma samazināšanas perioda pagarināšanu gāzes pieprasījuma samazināšanas pasākumiem un ziņošanas par to īstenošanu un īstenošanas uzraudzības stiprināšanu (OV L 93, 31.3.2023., 1. lpp.).

- (35) Darbaspēka un prasmju trūkums nozarēs un profesijās, kas ir svarīgas zaļās pārkārtošanās īstenošanai, tostarp neto nulles emisiju tehnoloģiju ražošanā, ieviešanā un uzturēšanā, rada šķēršļus pārejā uz klimatneitrālu ekonomiku. Lai mazinātu prasmju nepietiekamību un veicinātu darba ņēmēju iekļautību un pārorientēšanu, būtiskas ir kvalitatīvas izglītības un mācību sistēmas, kas reaģē uz mainīgajām darba tirgus vajadzībām, un mērķtiecīgi profesionālās pilnveides un pārkvalifikācijas pasākumi. Lai atraisītu neizmantoto darbaspēka potenciālu, minētajiem pasākumiem ir jābūt pieejamiem, jo īpaši privātpersonām un tajās nozarēs un reģionos, kurus visvairāk skar zaļā pārkārtošanās. Portugāle saskaras ar zaļās pārkārtošanās procesam vajadzīgo prasmju trūkumu, jo īpaši būvniecības un ražošanas nozarē. Būtu labi stiprināt ar zaļo pārkārtošanos saistīto prasmju pilnveidi un pārkvalifikācijas politiku.
- (36) Padome ir izskatījusi 2023. gada stabilitātes programmu, ņemot vērā Komisijas veikto novērtējumu, un tās atzinums ²⁰ ir atspoguļots 1. ieteikumā.

²⁰ Atbilstīgi Regulas (EK) Nr. 1466/97 5. panta 2. punktam.

- (37) Ņemot vērā ciešās savstarpējās saiknes starp eurozonas dalībvalstu tautsaimniecībām un to kolektīvo devumu ekonomiskās un monetārās savienības darbībā, Padome eurozonas dalībvalstīm ieteica rīkoties, tostarp, izmantojot atveseļošanas un noturības plānus, lai
- i) 2023. gadā saglabātu parāda atmaksājamību un atturētos no kopējā pieprasījuma visaptverošas stimulēšanas, veidotu labāk mērķorientētus fiskālos pasākumus augsto enerģijas cenu ietekmes mazināšanai un apsvērtu piemērotus veidus, kā samazināt atbalstu, mazinoties enerģijas cenu radītajam spiedienam; ii) uzturētu augstu publisko investīciju līmeni un veicinātu privātās investīcijas zaļās un digitālās pārkārtošanās atbalstam; iii) atbalstītu algu attīstību tādā veidā, lai mazinātu pirktspējas zudumu, vienlaikus ierobežojot otrreizējo ietekmi uz inflāciju, turpinātu uzlabot aktīva darba tirgus politiku un novērstu prasmju trūkumu; iv) uzlabotu uzņēmējdarbības vidi un nodrošinātu, ka enerģijas atbalsts uzņēmumiem ir izmaksu ziņā efektīvs, īslaicīgs un orientēts uz dzīvotspējīgiem uzņēmumiem un ka tas saglabā stimulus zaļās pārkārtošanās realizēšanai; un v) saglabātu makrofinansiālo stabilitāti un uzraudzītu riskus, vienlaikus turpinot darbu pie banku savienības izveides pabeigšanas. 1., 2. un 4. ieteikuma īstenošana Portugālei palīdzēs īstenot 2023. gada ieteikumā par eurozonu izklāstīto pirmo, otro un trešo ieteikumu.
- (38) Padome ir izskatījusi 2023. gada valsts reformu programmu un 2023. gada stabilitātes programmu, ņemot vērā Komisijas sagatavoto padziļināto pārskatu un novērtējumu. Padomes ieteikumi saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1176/2011 6. pantu ir atspoguļoti
- 1. ieteikumā. 1. ieteikumā minētā politika palīdz novērst nelīdzsvarotību, kas saistīta ar valsts parādu. 2. ieteikums palīdz īstenot 1. ieteikumu. 1. ieteikumā minētā politika palīdz gan novērst nelīdzsvarotību, gan īstenot 2023. gada ieteikumā par eurozonu izklāstītos ieteikumus atbilstoši 37. apsvērumam,

AR ŠO IESAKA Portugālei 2023. un 2024. gadā rīkoties šādi.

1. Cik drīz vien iespējams, 2023. un 2024. gadā izbeigt spēkā esošos ārkārtas enerģētikas atbalsta pasākumus, saistītos ietaupījumus izmantojot valdības budžeta deficīta samazināšanai. Ja atkal pieaugošu enerģijas cenu dēļ ir nepieciešami jauni atbalsta pasākumi vai ja esošie pasākumi ir jāturpina, nodrošināt, ka šādi atbalsta pasākumi ir orientēti uz neaizsargātu mājsaimniecību un uzņēmumu aizsardzību, ir fiskāli pieņemami un ka tie saglabā stimulus enerģijas taupīšanai.

Nodrošināt piesardzīgu fiskālo politiku, jo īpaši, ierobežojot valsts finansēto neto primāro izdevumu nominālo pieaugumu 2024. gadā līdz ne vairāk kā 1,8 % ²¹, ja vien netiek lēsts, ka augstāka atsauces likme valsts finansēto neto primāro izdevumu pieaugumā ir saderīga ar to, ka Portugāle sasniedz savu vidēja termiņa budžeta mērķi -0,5 % apmērā no IKP, *inter alia*, ja procentu izdevumi ir zemāki, nekā pašlaik prognozē Komisija.

Saglabāt valsts finansētās publiskās investīcijas un nodrošināt mehānisma dotāciju un citu Savienības fondu efektīvu apguvi, jo īpaši, lai veicinātu zaļo un digitālo pārkārtošanos.

Laikposmā pēc 2024. gada turpināt īstenot vidēja termiņa fiskālo stratēģiju pakāpeniskai un ilgtspējīgai konsolidācijai apvienojumā ar tādām investīcijām un reformām, kas veicina lielāku ilgtspējīgu izaugsmi, lai panāktu piesardzīgu vidēja termiņa fiskālo stāvokli.

Uzlabot nodokļu sistēmas un sociālās aizsardzības sistēmas efektivitāti, jo īpaši, par prioritāti nosakot abu sistēmu vienkāršošanu, stiprinot to attiecīgo pārvaldes iestāžu efektivitāti un samazinot ar to saistīto administratīvo slogu.

²¹ Tiek lēsts, ka tas atbilstu ikgadējam strukturālās budžeta bilances uzlabojumam vismaz 0,3 % apmērā no IKP 2024. gadā, kā aprakstīts 24. apsvērumā.

2. Paātrināt atveseļošanas un noturības plāna īstenošanu, tostarp, nodrošinot pienācīgu administratīvo kapacitāti, un, ņemot vērā nesen iesniegto papildinājumu, citstarp *REPowerEU* nodaļu un lūgumu pēc papildu aizdevuma, strauji sākt īstenot ar to saistītos pasākumus. Turpināt kohēzijas politikas programmu ātru īstenošanu ciešā papildināmībā un sinerģijā ar atveseļošanas un noturības plānu.
3. Uzlabot apstākļus pārejai uz aprites ekonomiku, jo īpaši, palielinot atkritumu rašanās novēršanu, reciklēšanu un atkalizmantošanu, lai novērstu atkritumu nonākšanu poligonos un incinerācijas stacijās.
4. Samazināt vispārējo atkarību no fosilajām degvielām. Vēl vairāk paātrināt atjaunīgās enerģijas izmantošanu, vēl vairāk vienkāršojot un digitalizējot atļauju piešķiršanas procesus, lai varētu palielināt vēja, jo īpaši atkrastes, un saules elektroenerģijas ražošanu, kā arī veicinot pašpatēriņu un atjaunīgās enerģijas energokopienas. Palielināt elektroenerģijas starpsavienojumu jaudu un modernizēt elektroenerģijas pārvades un sadales tīklus, nodrošinot iespēju investēt elektroenerģijas uzkrāšanā un tīkla digitalizācijā, tai skaitā ātrāk ieviest viedos skaitītājus. Paātrināt investīcijas energoefektivitātē, veicinot finanšu shēmas privāto investīciju piesaistīšanai, atbalstot mājsaimniecības, kurām tas visvairāk nepieciešams. Pastiprināt politikas centienus, kuru mērķis ir nodrošināt un apgūt zaļās pārkārtošanās procesam vajadzīgās prasmes un kompetences.

Briselē,

*Padomes vārdā –
priekšsēdētājs / priekšsēdētāja*